

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr 1760

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. TEKLI

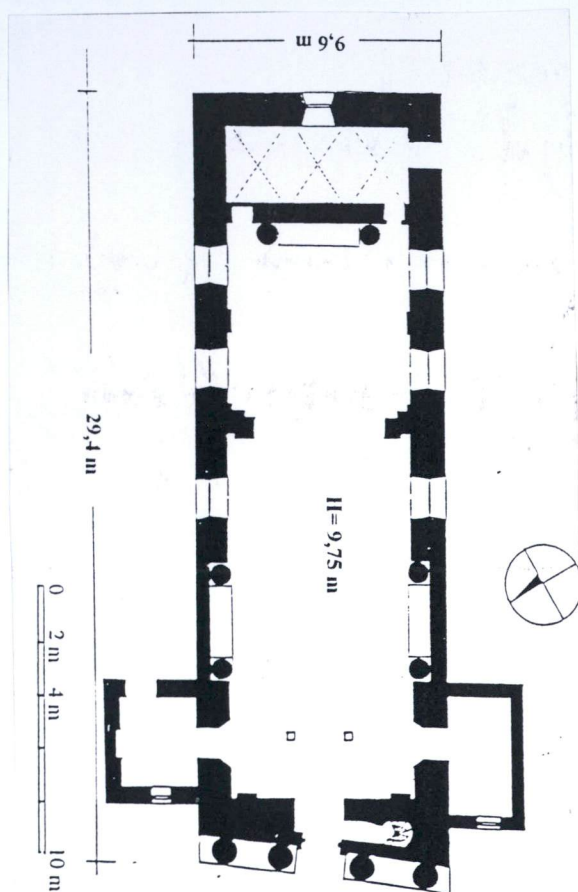
2. Czas powstania
XVII w. ? przebud.
w l. 1786-1789

2. Miejscowość

KRZYŻANOWICE
DOLNE

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

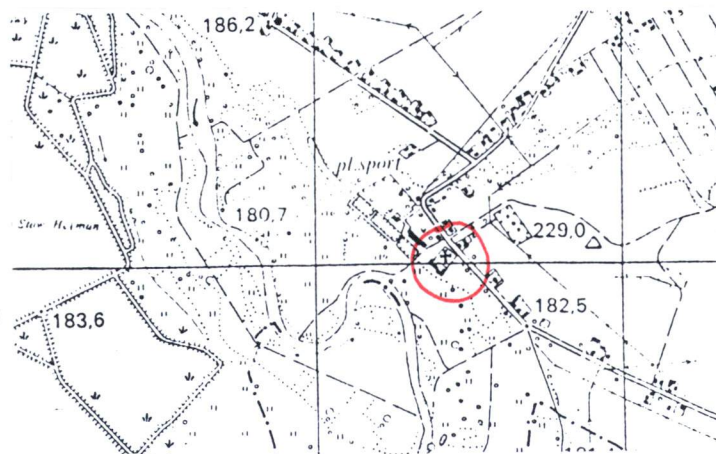
RZUT KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO

ORIENTACJA 1 : 25 000

WIDOK NA FASADĘ KOŚCIOŁA PAR. – OD PD.- ZACH.

3. Adres

Krzyżanowice Dolne
28-400 Pińczów

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo świętokrzyskie
powiat Pińczów
gmina Pińczów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Krzyżanowice

7. Przynależność administracyjna przed 1999 r.

województwo kieleckie
gmina Pińczów

8. Właściciel i jego adres

parafia rzymskokatolicka p.w. św. Tekli
w Krzyżanowicach Dolnych ,
28-400 Pińczów

9. Użytkownik i jego adres

parafia rzymskokatolicka p.w. św. Tekli
w Krzyżanowicach Dolnych
28-400 Pińczów

10. Rejestr zabytków

Nr 355

data 21.06.1967 r.

W 3 ćw. XII w. (ok. 1170) Jaksa z Miechowa ufundował w K. klasztor norbertanek-premonstratensek. Zdaniem Zdanowskiego rzeczywista erekcja klasztoru nastąpiła w l. 1227-1240. Przywilejem z 1247 r. książę pozwolił prepozytowi klasztoru Szymonowi lokować na gruncie wsi K. miasto o tej samej nazwie - co najpewniej miało pomóc odbudować osadę zniszczoną w najeździe tatarskim. Nie rozwinęły się jednak w osadę miejską. W 1254 r. fundacje klasztorną odnowił Bolesław Wstydlivy.

Pierwsza wzmianka o parafii pochodzi z 1328 r. Klasztor żeński istniał do 1416 lub 1418 r., potem mniszki przeniesiono do Buska, w K. pozostali bracia norbertanie. Według Długosza Bolesław Wstydlivy wcielił kościół par. do tutejszego klasztoru norbertanek. W czasach Długosza klasztorna „reguła była w zaniedbaniu”.

W wizytacji z 1565 wzmiankowany jest kościół murowany. W 1598 r. wizytator zastał we wsi kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca, klasztor i szkołę parafialną.

W 1610 r. kościół posiadał nową wymurowaną, jeszcze nie ukończoną zakrystię. W 1635 r. ks. Sendeki wybudował plebanię, kościół przyozdobił, wystawił dzwonnice. W 1657 r. miało miejsce złupienie kościoła przez kozaków podczas najazdu Rakoczego. W l. 1660-1678 prepozyt Melchior Szymanowski ufundował klasztor murowany dla 12 zakonników wg wizytacji z 1664 r. - „z ciosowego kamienia”, nadając mu najpewniej taki kształt jaki miał jeszcze w początku XIX w.

W wizytacji kościoła w 1748 r. wzmiankowana murowana zakrystia, stan kościoła oceniono jako dobry. W 1767 r. stał się tutejszy klasztor filią norbertańskiego klasztoru w Hebdowie.

c.d. wkładka nr 1

Sytuacja: Kościół orientowany we wsi Krzyżanowice, 6 km na pd.-wsch. od Pińczowa, na lewym brzegu Nidy. Zlokalizowany na wsch. krańcu wsi, z dala od zabudowy wiejskiej. Leży po stronie pd. ogrodzonego placu, na płaskim terenie, który - za ogrodzeniem - obniża się ku pd., ku dolinie rzeki. Wokół kościoła szeroki kołnierz betonowy, także alejka procesyjna, plac przed fasadą z nawierzchnią z kawałków łamanego marmuru zestawionych w duże kwadraty. W narożniku pn.-zach. placu stoi drewniana dzwonnica. Po stronie pn. kościoła, na trawniku - figura kamienna Matki Boskiej na wysokiej kolumnie, na postumencie.

Materiał i konstrukcja: Kościół murowany z kamienia łamanego pochodzenia miejscowego, obustronnie tynkowany. Zakrystia za prezbiterium piętrowa, w parterze sklepiona kolebką z lunetami. W pozostałych pomieszczeniach stropy Kleina. Więźba dachowa drewniana, konstrukcji stolcowej. Pokrycie dachów i pobicie sygnatury z blachy ocynkowanej. Chór muzyczny murowany także na stropie Kleina, z drewnianą balustradą, wsparty na drewnianych filarach. Okna nawy i prezbiterium drewniane, dębowe, pojedyncze, wielokwaterowe, okratowane. Drzwi drewniane, deskowe, jedno- lub dwuskrzydłowe. Posadzka kamienna w motyw czarno-białej szachownicy. Fasada z ciosów kamienia pińczowskiego sięga na wysokość kalenicy dachu (prawie cała jest otynkowana).

Plan: Kościół jednonawowy, zwrócony prezbiterium na wschód. Korpus zestawiony z prostokątów tej samej szerokości. Do nawy przylega krótsze prezbiterium, do niego zaś zakrystia (z części d. krużganka klasztornego) w formie prostokąta wydłużonego na osi pn.-pd. Wszystkie w/w człony wpisane są w jeden długi prostokąt. Ściana zach. nawy - pogrubiona asymetrycznie (m.in. mieści klatkę schodową po stronie pd.) sprawia, że zarys zewnętrzny murów opisanego korpusu ma kształt trapezu prostokątnego. Po bokach zach. części nawy dwie prawie identyczne prostokątne przybudówki: od pn. - kruchta, zaś od pd. - schowek gospodarczy.

Bryła: prawie prostopadłościenna, mieści nie wyodrębnione w bryle: nawę, prezbiterium i usytuowaną za nim piętrową zakrystię. Ściana zach. nawy asymetrycznie pogrubiona (grubsza po stronie pd.) co powoduje, że w rzeczywistości elewacja pd. jest nieco dłuższa od pn. Nad korpusem dach trójszpadowy, kalenicowy o nieco odgiętych połaciach; pośrodku kalenicy ośmioboczna wieżyczka na sygnaturkę, z latarnią pod cebulastym hełmem. Fasada nawy w formie prostokąta, sięga aż do wysokości kalenicy dachu, po bokach - wystaje ponad jego połacie. Nad dwoma niskimi prostopadłościami przystawkami usytuowanymi prawie symetrycznie po bokach zach. części nawy - dachy pulpitarne.

c. d. wkładka nr 1

14. Kubatura ok. 1 750 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 210 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1956 r. - Z. Brwiliński, Inwentaryzacja elewacji, skala 1 : 20, 5 szt. odbitek ozalid. (fasada i elementy jej wystroju)</p> <p>1962 r. - Z. Wierzbicki, Projekt instalacji elektrycznej. Realizacja w 1962 r.</p> <p>1964 - zacementowano posadzkę w kruchcie</p> <p>1970 1971 r. - - skuto stare tynki i wykonano tynkowanie wnętrza kościoła, reperację zakrystii, podparcie starego chóru muzycznego.</p> <p>1972 r. - S. Zając, Opinia o stanie technicznym kościoła w Krzyżanowicach.</p> <p>1973 r. - B. Hertmanowicz, Orzeczenie techniczne dot. powstałych uszkodzeń kościoła w Krzyżanowicach. Twierdził, że spękania murów powstały na skutek przemieszczeń fundamentów pod budynkiem (możliwe, że drgania spowodowały prace górnicze w kopalniach gipsu w okolicy).</p> <p>1981 r. - S. Michalski, Projekt techniczno-roboczy. Branża - konstrukcja. Remont kapitalny kościoła par. w Krzyżanowicach.</p> <p>1983 r. - realizacja w/w projektu. Wykonano: ankrowanie ścian nadziemna, nad korpusem i przybudówkami stropy Kleina półciężkie na belkach stalowych, ocieplone supremą, żelbetowe wieńce na ścianach, wzmocnienie nadproży okiennych dwuteownikami, wymianę fundamentu w narożu pd.-wsch. z zastosowaniem cegły (z izolacją pionową), nowy dach drewniany stolcowy pokryty blachą ocynkowaną, nową wieżę sygnaturki, nowe tynki na stropie, częściowo wymieniono stolarkę, nowe posadzki w zakrystii i przedsionkach, nowe schody na chór elewacje, opaskę betonową wokół kościoła. W/w prace zrealizowano bez uzgodnienia z WKZ Kielce</p> <p>1985 r. - wykonano tynki we wnętrzu kościoła, wzmocniono nadproża,</p> <p>2003/2004 r. - wymiana tynków w przyziemiach - na renowacyjne, uzupełniono ubytki muru, scalono kolorystycznie elewacje, wykonano chodnik wokół kościoła.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty – stan dobry Mury – stan dobry, brak widocznych spękań, zawilgocenia, odwodnienie wokół kościoła – poprawne. Elewacje – stan dobry Wnętrze – stan dobry Stolarka okienna – zużyta Instalacje – stan dobry (brak instalacji sygnalizacji włamania i pożaru). Uwaga! Jeden z aniołów trzymających krzyż nad fasadą ma odtrąconą głowę.</p>	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

ADK: Akta konsystorskie parafii Krzyżanowice 1798-1939, sygn. PK-34/1.

22. Bibliografia:

J. Wiśniewski: Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Pińczowskim, Skalb-mierskim i Wiślickim. Marjówka 1927, s.165 i n. ; Z. Rewski : Z działalności Kołłątaja na polu budownictwa. BHS, R.XIV, nr 2, W-awa 1952 ; E. Wiśniowski : W sprawie początków klasztoru norbertanek w Krzyżanowicach. RHUm, t. 8, 1959, z.2, s. 215-225 ; C. Deptuła : Dwie fundacje klasztoru norbertańskiego w Krzyżanowicach. RHUm, t. 11.1962, z. 2, s. 95-123 ; J. Zdanowski: Kościół p.w. św. Tekli i były klasztor norbertański w Krzyżanowicach pod Pińczowem .W: „Nasza Przyszłość” t.17, 1963, s. 103 i n. ; E. Wiśniowski : Prepozytura wiślicka do schyłku XVIII w. materiały do struktury organizacyjnej , Lublin 1976, s.56 i n.; F. Kiryk: Urbanizacja Małopolski. Województwo sandomierskie , XIII - XVI w. , Kielce 1994, s. 61 ; KZSP. T.III. Województwo kieleckie, z. 9 . Powiat pińczowski. Warszawa 1961, s. 39.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

AP Kielce, DU, sygn. 1348, rzut kościoła z 1847 r., s. 112 i n.

24. Uwagi różne

Autorstwo Stanisława Zawadzkiego na podstawie m.in. wzmianki o jego pobycie w K. z korespondencji H. Kołłątaja. – pierwsza rozpoznała I. Malo-nowska widząc podobieństwo do innego dzieła tego architekta - projektu kościoła S. Maria Sopra Minerva i do elewacji pałacu w Lubostroniu

25. Opracował

Tekst J .L. Adamczyk

Plany, rysunki J .L. Adamczyk

2005

Zdjęcia fotograficzne J .L. Adamczyk

Miejsce przechowywania negatywów WUOZ Kielce , ul. Zamkowa 5.

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, nazwisko wypełniającego)

27. Załączniki

Wkładka 1-2.

1. Miejscowość Krzyżanowice Dolne 2. Gmina Pińczów 3. Powiat Pińczów 4. Województwo świętokrzyskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <div style="text-align: center;"> KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. TEKLI </div>	5. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. p. 12 i 13, rzut kościoła z 1847 z AP Kielce , DU, sygn. 1348.
--	---	---

c.d. p. 12

c.d. p. 12

Wiosną 1782 *zgorzał* od pioruna dach kościoła. Po pożarze pokryto go słomą, lecz ostatecznie dach się zawalił. Zakonników przeniesiono do Hebdoma w 1781 r., skąd norbertanie administrowali K. aż do 20. 12. 1784 r., gdy Hugo Kołłątaj, kanonik krakowski otrzymał to probostwo. W 1786 r. miała miejsce z inicjatywy Kołłątaja przebudowa kościoła najpewniej wg projektu Stanisława Zawadzkiego. Prace trwały do 1789 r. - wystawiono fasadę kolumnową i przebudowano wnętrze. Tabernakulum i posadzkę przeniesiono z kościoła św. Marcina w Krakowie.

W 1819 r. nastąpiła kasacja zakonu. Wg planu z 1828 r. w AP w Radomiu do orientowanego kościoła od pd. (od strony Nidy) przylegał wówczas dwuskrzydłowy klasztor (na planie litery L). Brak było skrzydła zamykającego wirydarz od zach. Na przedłużeniu skrzydła pd. – stała plebania, w miejscu obecnej. Za plebanią na zach. rozciągało się podwórze gospodarcze. Kościół miał w 1839 r. zakrystię - skarbiec „w murach poklasztornych”, z chórem muzycznym na piętrze. Cmentarz był zlokalizowany po stronie pn. kościoła, bez ogrodzenia. Pośrodku placu stała figura N. M. Panny. W 1840 r. rozebrano klasztor (pozostawiając tylko odcinek krużganka za prezbiterium). Ok. 1889 r. na zach. ścianie nawy kościoła został wybudowany nowy chór muzyczny, gdzie przeniesiono organy. W 1919 r. dach kościoła pokryto blachą.

Styl: klasycystyczny z nikłymi pozostałościami budowli barokowej.

c.d.p.13

[illegible]

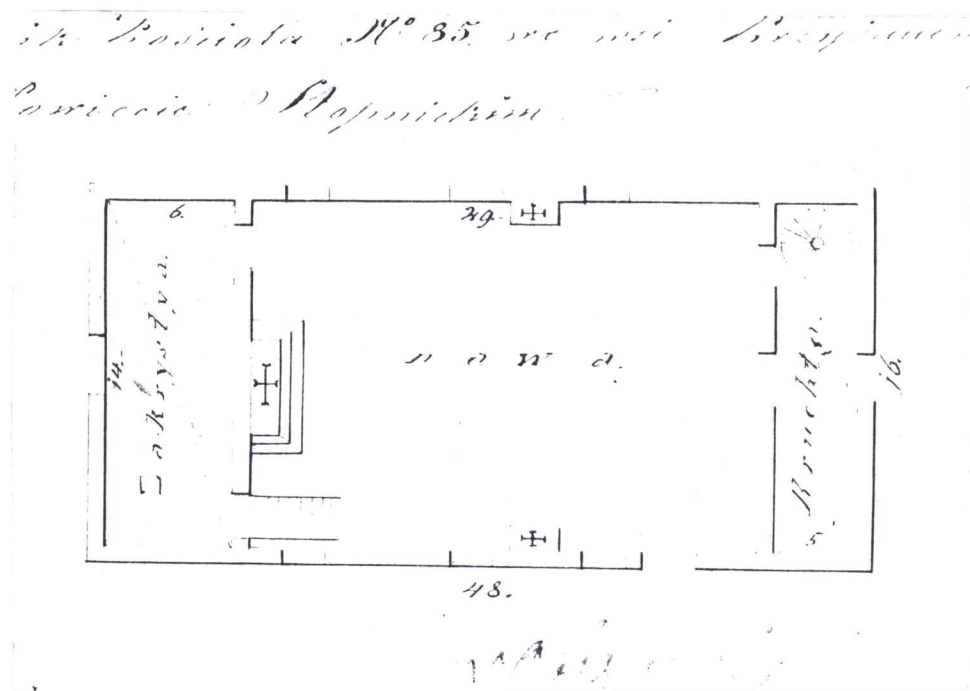
Pozostałe elewacje: otynkowane, opasane cokołem, przeprute prostokątnymi, ujednoliconymi otworami okiennymi na jednej wysokości, zwieńczone belkowaniem. Elewacje boczne zestawione ze ścian nawy, prezbiterium, piętrowej zakrystii - czteroosiowe, przeprute po obu stronach otworami okiennymi. Na północnej między środkową parą okien - kamienne nagrobki i tablice epitafijne Jana Charczowskiego z Charssowa podstarościego ziemi dobrzyńskiej wystawione przez żonę Annę z Myśliszowskich, z postaciami pod krzyżem, Agnieszki zm. 1614 r., córki Ambrożego Meaccego (Meazzięgo) kamieniarza i muratora, mieszczanina krakowskiego z płaskorzeźbionym popiersiem zmarłej i herbami, Reginy ze Zbytkowiców Łąckiej (zm. 1614 r.), Teresy ze Śmieszkiewiczów Dworżańskiej (zm. 1817 r.). Na elewacji pn. między środkowymi oknami, w górze - stary zegar słoneczny (ob. zabieleny). Elewacja wsch. - jednoosiowa z otworami w dwóch; górne okno w prostokątnej dołem zamurowanej wnęcie.

VERTE !

Wnętrze : Kościół jednonawowy. Prezbiterium i nawa równej szerokości i wysokości, z dekoracją architektoniczną i rozczłonkowaniem ścian symetrycznym względem osi podłużnej. Ściany prostokątnej nawy i prawie kwadratowego prezbiterium są opięte kolumnami i pilastrami, przerywającymi fryz podokienny, na których – pod kapitelami - gieruje się wąski gzyms nadokienny. Górą obiega je belkowanie na jednej wysokości, z fryzem tryglifowym i gzymsem ozdobionym ząbkami. Nad belkowaniem – w obu wnętrzach – stropy płaskie z faseta, ozdobione pośrodku prostokątnymi płycinami. Otwory okienne wszystkie prostokątne na jednej wysokości przeprute po obu stronach - cztery w nawie i tyleż w prezbiterium. Fryz podokienny jest ozdobiony ornamentem z kół. Trzy ołtarze architektoniczne, powiązane z dekoracją ścian. Dwa z nich po bokach nawy, w partii centralnej między oknami, z sarkofagami ołtarzowymi i obrazami w prostokątnych wnękach, w które wstawione przy narożnikach pary tokańskich kolumn. Ściana zach. nawy po obu stronach prostokątnego wejścia opięta pojedynczymi pilastrami przysłoniętymi częściowo drewnianą balustradą chóru muzycznego na dwóch drewnianych słupach. Otwór tęczowy prostokątny - między dwoma filarami tokańskimi podtrzymującymi odcinek belkowania ozdobiony od spodu – rozetą. W prezbiterium okna rozdzielone pilastrem. Ściana wschodnia prezbiterium, z architektonicznym ołtarzem, w którym mensa kamienna sarkofagowa z wielkim obrazem, wstawiona między dwie tokańskie kolumny. Po bokach ołtarza w dolnej strefie - prostokątne przejścia do zakrystii, nad nimi - nad fryzem - prostokątne wnęki z postaciami świętych. Za prezbiterium – zakrystia (ze skarbczykiem na piętrze – dawnym chórem muzycznym), w formie wąskiego prostokąta wydłużonego na osi pn.-pd., sklepiona kolebką z lunetami, oświetlona oknem na osi ściany wsch.

Wypożenie : ołtarz główny i dwa boczne wkomponowane w architektoniczny wystrój ścian, mensy kamienne sarkofagowe (obrazy Smuglewicza), chrzcielnica kamienna klasycystyczna, kąpielnica z k. XVIII w.

Instalacje : elektryczna i odgromowa.

1. Miejscowość Krzyżanowice Dolne	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół parafialny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Zdjęcia i plan sytuacyjny.
--------------------------------------	--	--

Widok kościoła od pn.-zach.

Kościół - wewnątrz.
Widok na prezbiterium.

Kościół - wewnątrz.
Widok na chór muzyczny.

Wkładkę założył: J.L...Adamczyk, październik 2005
(imię, nazwisko, data)

VERTE !

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Kielce...

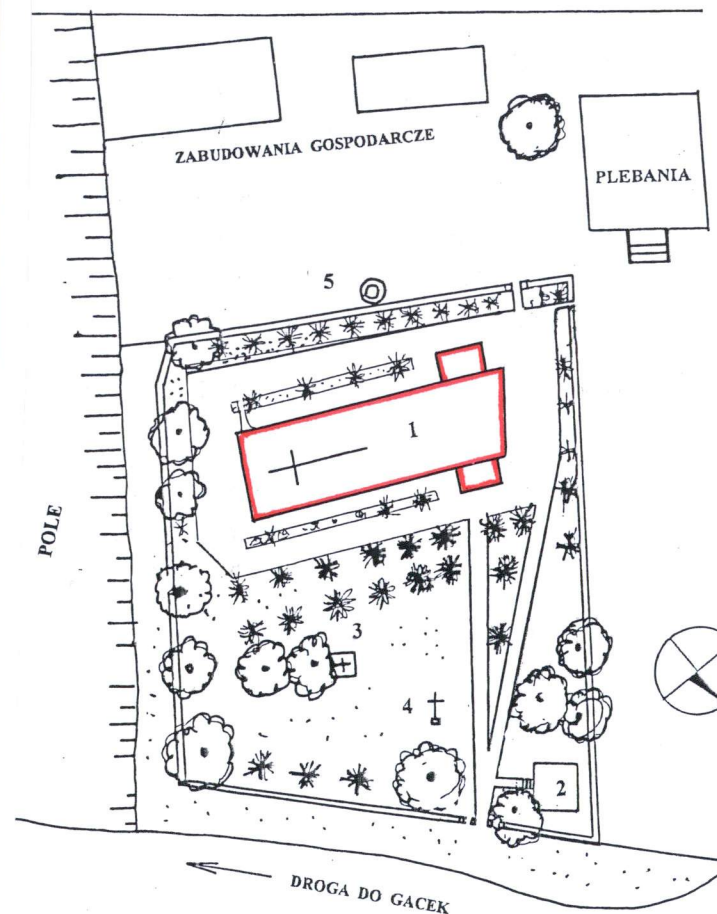
Kościół par. - wnętrze.
Fragment ściany pn. nawy.

Kościół par. - wnętrze.
Fragment ściany pn. prezbiterium.

Plan sytuacyjny kościoła par. w Krzyżanowicach Dolnych.

DOLINA NIDY

1. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
2. DZWONNICA
3. FIGURA MATKI BOSKIEJ
4. KRZYŻ DREWNIANY
5. DAWNA STUDNIA KLASZTORNA

0 5 m 25 m

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Krzyżanowice Dolne	Kościół parafialny.	Zdjęcia fotograficzne.

Widok na fasadę kościoła par.
- od strony zach.

Widok na elewację pn. - od strony zach.

Wkładkę założył:J.L.Adamczyk,.....październik 2005
(imię, nazwisko, data)

VERTE !

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Kielce...

Widok na fasadę kościoła pd strony
pn.-zach.